

**DÜŞMANLA İŞ BİRLİĞİ YAPMANIN MALİYET ANALİZİ: İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI
FRANSA ÖRNEĞİ***

***COST ANALYSIS OF COOPERATION WITH THE ENEMY: THE CASE OF FRANCE IN
WORLD WAR II***

Süleyman YÜKÇÜ^a, Ahmet KAYA^{b*}

a Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, suleyman.yukcu@deu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1514-5953.

b Sorumlu Yazar, Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, ahmetkaya@akdeniz.edu.tr, ORCID: 0000- 0002-0822-4549.*

MAKALE BİLGİLERİ

Makale Tarihiçesi:

Gönderilme Tarihi 27.07.2023

Düzenleme 02.09.2023

Kabul Tarihi 06.09.2023

Anahtar Kelimeler: İkinci dünya savaşı, iş birliği, maliyet muhasebesi, yönetim muhasebesi.

Jel Kodları: M40, M49

ARAŞTIRMA MAKALLESİ

BENZERLİK/ PLAGIARISM

Ithenticate: %15

ARTICLE INFO

Article history:

Received 27.07.2023

Revised 02.09.2023

Accepted 06.09.2023

Keywords: Second world war, cooperation, cost accounting, management accounting .

Jel Codes: M40, M49

ÖZET

Tarihte yaşanan birçok savaşta düşman ile iş birliği örnekleri vardır. İkinci Dünya Savaşı'ndaki Almanya-Fransa savaşı da bunlardan bir tanesidir. Savaş esnasında bazı Fransızlar Almanlar ile iş birliği yapmışlardır. İş birliği yapan Fransızlar savaşın sonunda ya yargılanmadan halk tarafından linç edilmiş ya da yasal olmayan halk mahkemelerinde yargılanarak infaz edilmişlerdir. Bu çalışmanın amacı; Almanya-Fransa savaşında düşman ile iş birliği yapmanın iş birlikçiler, Fransa ve Almaya açısından fayda ve maliyetlerini tespit ederek maliyet ve yönetim muhasebesi açısından analiz etmektir.

ABSTRACT

There are examples of cooperation with the enemy in many wars in history. The German-French war in the Second World War is one of them. During the war, some French collaborated with the Germans. At the end of the war, the French collaborators were either lynched by the public without being tried or tried and executed in illegal public courts. This study aims to determine the benefits and costs of collaborating with the enemy in the German-French war in terms of collaborators, France and Germany and to analyze them in terms of cost and management accounting.

* Bu çalışma, 8-9 Temmuz 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilen “Bursa 4. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi”nde özet (sözlü) olarak sunulmuş olup, öneriler çerçevesinde geliştirilerek hazırlanmıştır.

APA STİLİ KAYNAK KULLANIMI: Yükçü, S. & Kaya, A. (202x). DÜŞMANLA İŞBİRLİĞİ YAPMANIN MALİYET ANALİZİ: İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI FRANSA ÖRNEĞİ. *Muhasebe ve Finans İncelemeleri Dergisi*, 6(2), 160 – 168 . DOI: 10.32951/mufider.1333573

1. GİRİŞ

Düşman, “Birbirine karşı kötü duygular besleyen, onun kötülüğünü isteyen, ona zarar vermeye çalışan, onu hiç sevmeyen (kimse)” ve “Aralarında birbiriyle silahlı çatışmaya varacak denli bir anlaşmazlık bulunan yanlardan” her biri” olarak tanımlanır. İş birliği ise “erekleri (amaçları) ve çıkarları bir olanların bu yolda çalışmalarını birleştirmeleri durumu” olarak tanımlanır.

Bazı düşmanlıklar sonsuza kadar devam eder. Taraflar birbirlerini yok ettiklerinde düşmanlık sona erer. Roma-Kartaca düşmanlığı böylesi bir düşmanlığa örnektir. Birçok kez savaşın Romalıların Kartacalıları kesin olarak yenmeleri sonucu taraflardan birisi bertaraf edilmiş olmaktadır. Söylentiye göre; Romalılar Kartacalıları son kez Kartaca topraklarında yendikten sonra tekrar Kartaca Devleti’nin yeşermemesi için topraklarını sürüp içerisine tuz bastığı ifade edilir.

İnsanlar veya insan grupları tarihte çok az barış içinde yaşamışlardır. Uzlaşmazlık, çatışma veya savaş hep olmuştur. Çok az insan payına düşene razı olmuştur. Hep daha fazlasını istemişlerdir. Bu istek düşmanlık yaratmıştır. Daha fazla toprak, daha fazla kaynak isteği düşmanlık yaratmıştır.

Düşmanlıkta taraflar birbirlerine üstünlük kurmaya, karşı tarafa ait olan değerleri ele geçirmeye çalışmışlardır. En son ele geçirilen değer ise özgürlük olarak söylenebilir. Esir etmek; kişinin bir başka kişiyi esir alması, belki de köleleştirilmesi veya bir grubun bir başka grubu esir alıp köleleştirilmesi. Kaybeden kazananın oluşturduğu koşullarına razı olursa köle olarak hayatta kalmıştır. Aksi takdirde öldürülmüştür. Afrikalılar, Avrupalı veya Amerikalılar tarafından köleleştirilmiştir. Bazı Afrika Kabileleri düşmanlar (Avrupa ve Amerikalılar) ile iş birliği yaparak ırktaşlarını yakalayıp düşmana teslim ederek çıkar sağlamışlardır. Çıkar olarak onlardan içki ve silah sağlamışlardır.

Dünyada ölmeden görülmesi gereken yerlerden bir tanesi Auschwitz-Birkenau, Karakov, Polonya Nazi kampıdır. Yahudiler düşmanları (Almanlar) tarafından yakalanıp bu kampa getirilip çalıştırılmışlardır. Kampın koşulları çok kötü olduğundan kampa katılan Yahudilerin kampta hayatta kalma süresi ortalama bir ayın altındadır. Soğuk, kötü beslenme, sağlıksız koşullar insanların bir aydan daha kısa sürede ölmesine neden olmuştur. Savaş bittiğinde kampta hayatta kalan Yahudiler özgürlüklerine kavuşabilmişlerdir. Yapılan incelemede bazı Yahudilerin savaş bittiğinde aylardır hatta yıllardır o kampta ölmeden hayatta kaldıkları anlaşılmıştır. Diğerleri bir aydan kısa sürede koşullara dayanamayıp ölüyor, fırınlarda yakılıyor, uzun süre hayatta kalan azınlık nasıl olmuştur uzun süre hayatta kalmıştır? Kendilerine “ Diğerleri öldü, siz niye hayattasınız?” sorusu sorulmuştur. Cevap: İşbirliği.

Savaş bittiğinde hayatta kalanların düşman Almanlar ile iş birliği yaptığı ve onlara yardımcı olduğu, anlaşılmıştır. Zaten iş birliği teklifini getiren hakim kişi (ler) büyük ihtimalle, ya iş birliği ya da ölüm tehdidini sunmuşlardır. Ölümü tercih edemeyenler iş birliğini tercih etmek zorunda kalıp ırkdaşlarına ihanete zorlanmışlardır.

Bu makalenin amacı şöyle açıklanabilir: Hemen her işgal vakasında buna benzer iş birliği yaşanmış olabilir. İşbirliğinin yapan kişi ya da gruba, şehre, devlete bazı maliyetleri olduğu kadar getirileri de olmaktadır. Hayatta kalmak birinci çıkardır. İyi koşullar ikinci, özgürlük ve benzerleri biçiminde devam eder. İş birliği, iş birliği yapan kişi, grup ve iş birliğine zorlayan düşman tarafı maliyet ve getirisi açısından çok ilginç boyutlarda etkileyebilir. Bu farklı tarafların getiri ve maliyetleri öngörülerek çalışmanın taraflarını oluşturan Fransa, Almanya ve Fransızlar açısından konuyu maliyet ve yönetim muhasebesi açısından analiz etmektir. Literatürde daha önce yapılmış böyle bir çalışma bulunmamaktadır. Bu da çalışmanın özgün yanını oluşturmaktadır.

2. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE FRANSA

Birinci Dünya Savaşı, tarihin en yıkıcı çatışmalarından biri olarak bilinir ve toplumsal, siyasi, askeri ve ekonomik açıdan hem galip devletleri hem de mağlup devletleri olumsuz etkilemiştir. Bu savaş kitlesel işsizlik yaratmış, enflasyonun aşırı artmasına neden olmuş, ülkelerin altyapılarını çökertmiş, dış borçlarını ödeyemeyecekleri seviyelere yükseltmiş ve üretimde tüketim malzemelerinin yerine askeri ürünlerin

artırılmasına yol açmıştır (Ozan, 2014: 199). Birinci Dünya Savaşı'nın ardından oluşturulan yenedünya düzeni, galip devletlerin mağlup devletlere dayattığı ağır antlaşmalar, bazı ülkelerin savaşta beklentilerini tam olarak karşılayamamaları ve bunun sonucunda ortaya çıkan olaylar, İkinci Dünya Savaşı'nın nedenlerini açığa çıkarmıştır (Kalemlî, 2016: 31).

İkinci Dünya Savaşı, 1 Eylül 1939 tarihinde Almanya'nın Polonya'ya saldırması ve İngiltere ile Fransa'nın Polonya'nın yanında yer almasıyla başladı. Bu savaş altı yıl sürdü ve 40 milyondan fazla insanın hayatını kaybettiği, milyonlarca kişinin sakat kaldığı ve beş milyondan fazla insanın toplama kamplarında ve gaz odalarında öldürüldüğü bir savaş olarak tüm dünya ülkelerini etkiledi. Bu savaş, insanlık tarihi açısından utanç verici bir olaydır. Hitler, Sovyetler Birliği ile bir saldırmazlık paktı imzaladıktan sonra (Yıldız, 2019: 65) 1 Eylül 1939 tarihinde Almanya, Polonya'ya saldırarak savaşı başlattı. 1939 Mart'ından itibaren İngiltere ve Fransa, Almanya'nın saldırgan tutumlarına karşı Polonya'nın yanında olduklarını beyan etmiş ve hatta garanti vermişlerdi. Ancak, 1 Eylül'de başlayan Alman işgaline İngiltere ve Fransa aynı gün savaş ilanı yapmamışlardı. İngiltere, 3 Eylül sabahı, Fransa ise aynı gün akşam saatlerinde Almanya'ya savaş ilan etti (Özal, 2019: 107-110).

Almanya, doğusunu ve kuzeyini güvenlik altına almak için Norveç ve Danimarka'yı işgal ettikten sonra batıya, Fransa'ya yönelmiştir. 10 Mayıs 1940 sabahı Alman orduları Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'a saldırmıştır. İlk işgal edilen Lüksemburg olmuştur. Hollanda ve Belçika, kendilerini savunmalarına rağmen Hollanda 15 Mayıs 1940'ta, Belçika da 28 Mayıs'ta teslim olmak zorunda kalmıştır. Bu başarıların ardından Almanlar, İngiliz ve Fransız güçlerini Manş kıyılarında kuşatırken aynı zamanda Paris'e doğru ilerlemeye başlamışlardır. İtalya da Almanya'nın kesin bir şekilde başarılı olacağına inanarak 10 Haziran 1940'ta Fransa'ya savaş ilan ederek İkinci Dünya Savaşı'na katılmıştır. Sonuç olarak, Almanya bu olumlu gelişmelerin sonucunda 14 Haziran 1940'ta Paris'e girmiştir (Yıldız, 2019: 65-66).

Almanların Paris'e girmesinden sonra, Fransız ordusunun büyük birimlerinin ve henüz yenilmemiş önemli sayıdaki uçakların varlığına rağmen direniş zayıflamaya başladı. Belçika'nın teslim olması ve İngiltere'nin Dunkirk'ten tahliyesi, Fransa'yı Alman ilerleyişine karşı gösterdiği direnişte neredeyse yalnız bıraktı. Fransız hükümeti, 17 Haziran'da ateşkes istedi. Ancak, görüşmeler sürerken Alman zırhlı kuvvetleri hızla ilerlemeye devam etti. Hitler'in saldırısı sonucunda Fransızlar, yaklaşık doksan bin ölü ve bir milyon dokuz yüz bin savaş esiri verdi. Almanlar, beş gün sonra ateşkesi kabul ettiler ve 22 Haziran'da Fransız direnişi resmi olarak sona erdi. Hitler istediği sonuca ulaşmış ve Fransa'yı yenmişti (Özal, 2019: 144).

3. İŞGAL KUVVETLERİ VE AMAÇLARI

Birleşik Krallık, Fransa ve Polonya İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıcında Müttefikler grubunda yer almıştır. Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda ve Güney Afrika gibi bağımsız devletler savaşa sadece birkaç gün sonra katılmışlardır (Davies, 2006: 150-151). Müttefik-Mihver çatışması başladığında, Sovyetler Birliği öncelikle tarafsız kalmayı tercih etmiş ve Almanya ile iş birliği yapmıştır. Ancak 1941 yılında Almanya tarafından saldırıya uğradıktan sonra Müttefikler'e katılmıştır (Ueberschär, 2018). Amerika Birleşik Devletleri Japonya'nın Pearl Harbor'a saldırdığı 7 Aralık 1941'den sonra resmi olarak İkinci Dünya Savaşı'na katılmıştır. (Sülü, 2016: 46). 1941 yılında, Çin Cumhuriyeti resmi olarak Müttefiklere katıldı (Linebarger, 1941: 8). Müttefik güçlerine katılan ülkeler: Polonya, Avustralya, Yeni Zelanda, Büyük Britanya, Fransa, Nepal, Güney Afrika, Kanada, Norveç, Belçika, Lüksemburg, Hollanda, Yunanistan, Yugoslavya, SSCB, Tannu Tuva, Panama, Kosta Rika, Dominik Cumhuriyeti, El Salvador, Haiti, Honduras, Nikaragua, ABD, Çin, Guatemala, Küba, Meksika, Brezilya, Etiyopya, Irak Krallığı, Bolivya, İran, Kolombiya, Liberya, Peru, Romanya, Bulgaristan, San Marino, Arnavutluk, Macaristan, Bahawalpur, Ekvador, Paraguay, Uruguay, Venezuela, Arjantin, Şili ve Moğolistan olmuştur (Sülü, 2016: 46-48).

Mihver güçleri çoğunlukla Almanya ve Japonya tarafından yönetilip desteklendiyse de Mihver güçler tarafında olan daha küçük devletler de vardı. Mihver güçlerine katılan ülkeler: Almanya, İtalya Krallığı, Japon İmparatorluğu, Finlandiya, Vichy Fransası, Macaristan Krallığı, Romanya Krallığı, Bulgaristan Krallığı, Bağımsız Hırvatistan Devleti, Büyük Arnavutluk, Etiyopya, Mançukuo, Tayland, Myanmar, Hindistan,

Filipinler, Moğol Özerk Hükûmeti, Irak Krallığı, Slovakya, Sırbistan, Karadağ olmuştur (Sülü, 2016: 46). İkinci dünya savaşında işgal kuvvetlerinin amaçları aşağıdaki gibi özetlenebilir (Sülü, 2016: 49-51)

- Adolf Hitler, dünya üzerinde önemli ve stratejik noktaları ele geçirmeyi, komünizmi bitirmeyi ve özellikle Avrupa'daki Yahudi varlığının sonlandırmayı hedeflemiştir.

- Mussolini, İtalya'nın eski Roma İmparatorluğu gibi güçlü bir devlet olmasını istemiş ve bu yüzden Almanya tarafında yer almıştır.

- Japonya'nın hızlı bir şekilde büyümesi ve sanayileşmesi ve artık sömürgelerin bile Japonya için yetersiz olması ve daha fazla ekonomik kazanım için Almanya'nın yanında yer almıştır.

4. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NIN GİZLİ YÜZÜ*

İkinci dünya savaşında Fransa'nın direnişi 6 Haziran 1944 ile ateşkesin imzalandığı 8 Mayıs 1945 arası yaklaşık 11 ay sürmüştür. Direnişin başlangıcı her ne kadar Normandiya'ya ABD donanmasının çıkma tarihi olan 6 Haziran'a denk gelse de asıl direnişin başlangıcı General de Gaulle'ün halkı direnişe çağırmasıyla başlamıştır. Özgür Fransız kuvvetlerinin başkanı General de Gaulle birkaç gün önce geçici bir hükümet kurmuştur. Bu hükümet müttefikleri ABD dâhil hiç kimse tarafından kabul edilmemiştir. General de Gaulle 6 Haziran'da halkı direnişe çağırmıştır. General de Gaulle'ün konuşması direnişçiler tarafından her yerde dağıtılmış ve halk direnişe destek vermiştir. Tecrübeli Fransız askerleri esir düştüğü veya öldüğü için direnişe en fazla 20 yaşında olan genç siviller katılmıştır.

26 Ağustos 1944 tarihinde direnişçiler tarafından Paris düşmandan kurtarılmış ve General de Gaulle'ün kurmuş olduğu geçici hükümet müttefikler tarafından kabul edilmiştir. Paris'in kurtuluşundan sonra sebepsiz yere tutuklanmalar başlamış, tutuklanmak veya linç edilmek için birilerinin iş birlikçilik ile suçlaması yeterli olmuştur. O yıllarda henüz 19 yaşında olan Pierre Roux yaşananları şu şekilde anlatmaktadır: “Kurtuluştan sonraydı, henüz üzerinden birkaç gün geçmişti, herhangi bir nedenle tutuklamalar başlamıştı, komşumuzu tutuklatmak için onun kötü bir insan olduğunu söylemeniz yeterliydi, hemen tutuklardı.” Almanlarla yattığı söylenen kadınlar linç edilmiş, saçları kesilmiş ve dövülmüştür. Halkın büyük bir bölümü intikam peşinde olduğunu ifade eden Pierre Roux ülkenin dört bir yanında direniş mahkemelerinin kurulduğunu belirtmiştir. Direniş üyeleri kanun ve düzeni korumak için her türlü özgürlüğe sahipmiş ve bazıları bu gücü kullanmak için sınırlarını aşmıştır. Tarihçi yazar Franck Liaigre o dönem yaşananları şu sözlerle daha iyi anlatmaktadır: “Mağdurları dinlemediler bile, onlara göre yaptıkları her şey yasal sınırlar içindeydi.” Yine tarihçi yazar Jean-Marc Berliere yaşananları “Tutuklama yapan çok sayıda insan vardı, tutuklama yapanlar ile yargılayanlar hepsi aynıydı. Yaptıkları her şey tamamen kanunlara aykırı idi.” şeklinde özetlemiştir.

Vichy hükümeti döneminde Fransız polisi Almanya ile iş birliği yaptığı için güvenilirliğini kaybetmiştir. Direnişçiler polis merkezini ele geçirmiş ve direnişçiler tarafından halk mahkemeleri kurulmuştur. Özellikle Enstitü Dante halk mahkemesi olarak ün salmıştır. Rönesantük halk mahkemelerinin başına getirilmiş ve yargılama onun başkanlığında direnişçiler tarafından gerçekleştirilmiştir. Tarihçi yazar Franck Liaigre ve Jean-Marc Berliere Enstitü Dante ve Rönesantük ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: “Hepsinde bazen öfke nöbetleri geçiren ve son derece sert acımasız vahşi ve son derece soğuk bir adam izlenimi vardı. Adaletli olacakları izlenimine kapılmıyordunuz. Bunu hiç görmüyordunuz yüzlerinde, öncelik direnişin ve Komünist Partinin düşmanlarını temizlemek ve öldürmek olduğu için bu konuda hiç vakit kaybetmedi, görevini bir an önce yerine getirmeye çalıştı.” Bu süreçte yaklaşık 200 kişi tutuklanıp hapse atılmıştır. Hiçbir kanuna ve prosedüre uymadan söylentiler ve suçlamalar ile yapılmıştır. Bu durum masum insanların suçlandığı ve yargılandığı anlamına gelmekteydi. Örneğin 20 Mart 1946 tarihli polis tarafından yürütülen bir arşiv dosyasında Bayan Guah adında bir kadının ölümünün nedenleri incelenmiştir. Bu rapora göre 29 Ağustos 1944'te ölü bulunmuştur. Kadının cesedinin kurşunlarla delik deşik edildiği bilgisi yer alıyor. Polis raporlarında Enstitü Dante tarafından yanlışlıkla tutuklandığına yer verilmiştir. Başka ilginç bir örnek de çatıdan askerleri dürbün ile izleyen Max ve Madeline Guah çiftinin keskin nişancı sanılarak büyük bir kalabalık tarafından linç edilmesidir.

* Bu bölüm Tarih TV'de yayınlanan 2. Dünya Savaşı'nın Gizli Yüzü adlı belgeselden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Bu büyük bir yanlış anlaşılma değil ancak kimse çifti dinlememiş ve kalabalık tarafından dövülen Max Guah paletli bir tankın altında kalarak ölmüş ve Madeline Guah Enstitü Dante’de 16 gün tutuklu kalmış ve sonrasında kadın kurşuna dizilerek idam edilmiştir. İki yıl sonra polis tarafından yapılan incelemede çiftin masum olduğu ve gerçek vatansever olduğunu ortaya çıkarmıştır. İşgal sırasında direnişçilere yardım etmişlerdir. Direniş sırasında yüzlerce kişi kanunsuz adaletin cezasını çekmiştir.

Bu ölümcül tasfiyeyi kontrol etmek olanaksızdı. Birkaç haftadır Fransız geçici hükümetini yöneten de Gaulle için durum çok kötüleşmişti. General de Gaulle kanun ve düzeni sağlamak için polise başvurmuştu. 3 Eylül 1744 te Paris polis şefi tarafından yapılan haber ile polis dışında kimsenin gözetim yapamayacağı ve bu tarihten sonra halk mahkemelerinin dağıtılması bildirilmiştir. Ancak Rönesantük’ün General de Gaulle’ü güvenilir olarak görmediği için tutukluların bir kısmını polise teslim etmemiştir. Kısa sürede yaklaşık 40 kişi daha idam edilmiş ve sonrasında Enstitü Dante direnişçiler tarafından terk edilmiştir. Kurtuluştan sonra Fransız mahkemeleri Rönesantük hakkında cezai soruşturma açmış ancak Rönesantük’ün soruşturması kapanmış ve yargılanmamıştır.

5. İŞGAL GÜÇLERİNE MUKAVEMET VEYA MUKAVEMETSİZLİK

Savaşta en önemli başarı göstergelerinden bir tanesi rakibin sahip olduğu, yaşadığı alan, bölge, şehir veya ülkeyi işgal etmektir, ele geçirmektir, bayrak dikmektir. İşgal edilen bölgedeki bayrağı değiştirmek en önemli başarı göstergesidir.

Bizans’ın işgalinde, Ulubatlı Hasan’ın Osmanlı bayrağını Bizans surlarına dikme anı başarı simgesi olarak bilinir. Aynı şekilde ABD Deniz Piyade Komutanlığı’nda olan altı askerin bayrak dikme anını fotoğraflayan Iwo Jima fotoğrafı sembolleştirilmiştir. Daha sonra birçok kez daha tekrar ettirilerek, tekrar tekrar fotoğraflanmıştır.

Bu vakaların aksine tarihte çok önemli bir yer olmasına karşın Japonların Pear Harbour saldırısı bir bombalama eylemidir. İşgal değildir. Japonlar bombalamış, zarar vermiş ancak Pear Harbour’u işgal etmemişlerdir. Aynı biçimde Japonların ABD’nin ana kıtasında herhangi bir saldırı veya işgali söz konusu değildir. Pear Harbour’da askeri tesisler ve askeri güçleri bombalayarak zarar vermeye çalışmışlar bir ölçüde başarılı olmuşlar, ancak nihai bir zafer söz konusu olmamıştır. ABD kısa sürede zarar gören askeri mühimmatı tamir ederek kullanılır hale getirmiştir. Zarar gören bir çok gemi kurtarılarak tekrardan deniz kuvvetlerinde kullanılabilmiştir. Japonların Pear Harbour’u bombalamaları daha sonra işin sonunu Hiroşima ve Nagazaki’ye atom bombası atılmasına varıracak sonun başlangıcı olmuştur.

İşgal kuvvetleri bir bölgeyi işgal ettiklerinde, barınma ortamı, gıda maddesi, su, ilaç ve kendilerini güvende hissetme garantisi ararlar. Bunları da iş birlikçilerden sağlarlar.

İşgal kuvvetleri bir bölgeyi veya şehri işgal ettiğinde iki ihtimal söz konusudur. Mukavemet veya mukavemetsizlik. Aynı kavramlar direnç veya dirençsizlik kavramları ile de açıklanabilir. Bu iki kavram işgal sırasında nasıl yaşanabilir? Bu ihtimalleri aşağıdaki gibi gruplayabiliriz.

Mukavemet: İşgal edilen bölge halkının işgal kuvvetlerine karşı koymasındır. Savaşı sürdürme, vur kaç taktiği ile zarar verme, malzeme ve gıda maddelerini saklayarak işgalcilere vermeme, silah ve mühimmatı direnişçilere aktarma, ev ve tesisleri direnişçilere teslim etmek istememe, önemli askeri ve sivil personeli saklama veya kaçırma, önemli bilgileri işgalcilerden gizleme.

Mukavemetsizlik: İşgal edilen bölge halkının işgal kuvvetlerine teslim olmasıdır. Savaş halini sonlandırma, silahları işgalcilere teslim etme, işgalciler ile iş birliği yapma, yataklık etme, ihbar etme, kucak açma, her türlü ekonomik imkanı işgalcilere sunma, işgalcilerin işlerini kolaylaştırma.

Tarih her iki seçeneğin örnekleriyle doludur. Her iki davranış biçiminin beklentileri ve sonuçları tamamen birbirinden farklıdır, zıttır. Bu davranış biçimlerini sergileyen davranışlarının sonuçlarına katlanır veya faydalanır. Örneğin; ölümler veya hayatta kalır. Kahraman olur veya hainlik ile suçlanır.

6. DÜŞMAN İLE İŞ BİRLİĞİ ÖRNEKLERİ

Gerek ülkemizde gerekse dünyada birçok düşman ile iş birliği örnekleri bulunmaktadır. Ülkemizde Yüzellilikler olarak adlandırılan Kurtuluş Savaşı sırasında düşman ile iş birliği yaptığı için vatandaşlıktan çıkarılan ve sürgün edilen yüz elli kişi bunlara bir örnektir. Bu yüz elli kişiden biri de isyan çıkaran Çerkez Ethem'dir. Bundan başka İzmir ve Ege'nin düşman işgaline uğramasında Yunanlar İzmir'e çıkınca gazeteci Hasan Tahsin kalabalık arasından İzmir'e ayak basan Yunanlara ilk kez silahla ateş ederek ilk kurşunu ateşlemişken, İzmir'de yaşayan Rum asıllı aileler işgale gelen Yunan askerlerini sevgiyle karşılamışlar ve onlara kucak açmışlardır.

Dünyada ise düşman ile iş birliği yapanlara örnek Pergamon Kralı III. Attalos'dur. Kral III. Attalos Pergamon Krallığı'nı Roma'ya vasiyetle bırakmıştır. III. Attalos doğrudan Roma halkını mirasçısı olarak belirlemiştir. Bu mülk sadece kendisinin özel servetini değil, aynı zamanda doğrudan krala bağımlı bulunan kentler yanında kraliyet topraklarını da kapsamıştır (Orhun, 2018:294-298).

7. DÜŞMAN İLE İŞ BİRLİĞİ YAPMANIN MALİYET FAYDA ANALİZİ

Bir olayda kararlar sonucu elde edilecek getiriler, parasal getirilerle sınırlı değildir. Parasal getiriler, maddi karşılığı olan getirilerdir. Parasal getirilerin yanında, kişiye veya topluma göre değeri değişen ve parayla ölçülemeyen getiriler de bulunmaktadır. Parasal olmayan maliyetler tüm dünya tarafından kabul görmüş; saygınlık, onur gibi değerlerin kayıpları ile de ortaya çıkabilmektedir. Parasal olmayan maliyetlere verilecek en nesnel örnek insan kayıplarıdır. İnsan bir orduda savaşırken hayatını kaybettiği zaman parasal olmayan bir maliyet olmaktadır. Parasal olmayan getiri ve maliyetler, bu değeri yaratan kişi, işletme veya milletin hedeflerine bağlıdır. Dolayısıyla bir olay içerisinde bu sosyal taraflar bir karar vermeden parasal değerleri hesaplarken parasal olmayan değerleri de kendileri için hesaplamalıdır (Yükçü, 2021:13-14)

Bu çalışmadaki amaç, düşman ile iş birliği yapıldığında farklı tarafların (iş birliği yapan kişiler, iş birliği yapan işgalciler ve işgale uğrayan ülke) elde ettiği gelirleri ve maliyetleri dikkate almaktır. Bu gelirler ve maliyetler parasal olabileceği gibi parasal olmayan gelir ve maliyetler de olabilir. Örneğin iş birliği yapana bir miktar para ödemesi parasal gelir olarak dikkate alınırken, diğerleri öldürülürken iş birliği yapmanın öldürülmemesi, hayatının bağışlanması da parasal olmayan bir gelir olarak dikkate alınabilir. Aynı biçimde iş birliği yapmanın sahip olduğu ekonomik değerlerin (para, mal) elinden alınması parasal bir maliyet iken, yakınlarının veya kendisinin öldürülmesi parasal olmayan bir maliyettir.

İkinci dünya savaşında Almanlar Fransa'yı işgal etmişler, işgal sırasında bazı Fransızlar Almanlar ile iş birliği yapmışlardır. Bazıları da yapmamışlardır. Savaşın sona iş birliği yapanlar cezalandırılmaya çalışılmıştır. Cezalandırma esnasında birçok hukuka uygun olmayan işlemler de gerçekleşmiştir. Mağduriyetler de yaşanmış olabilir. Düşman ile iş birliği yapmanın ve yapmamanın iş birlikçiler açısından maliyeti Tablo.1'de verilmiştir.

Tablo.1 Düşman ile İş Birliği Yapmanın veya Yapmamanın İş Birlikçiler Açısından Maliyet Fayda Analizi (Alman Markı)

	İş Birliği Yapma	İş Birliği Yapmama
Gelirler		
Parasal Gelirler		
-Nakit Yardım veya Ücret	100	Yok
- Ekonomik Varlığını Koruma	100	Yok
Parasal Olmayan Gelirler		
-Hayatta Kalma	Var	Yok
-Gıda Yardımı	Var	Yok
-İlaç İmkani	Var	Yok
-Barınma Ortamı	Var	Yok
-Daha Refah Yaşam Koşulları	Var	Yok
-Ailesini Kurtarma İmkani	Var	Yok

-Kaçıp Kurtulma İmkânı	Var	Yok
Maliyetler		
Parasal Maliyetler		
-Para ve Benzerlerini İşgalcilere Verme	(10)	Yok
Parasal Olmayan Maliyetler		
-Hain Damgası Yeme	Var	Yok
-Kendini Kötü Hissetme	Var	Yok
-Aşağılanma Duygusu	Var	Yok
-Öldürülme İhtimali	Var	Var
Net Kar/Zarar	190	Var

Düşman ile iş birliği yapan ile yapmayanın gelir ve maliyetlerini bir de savaş bittikten sonra analize tabi tutmak gerekir. İşgali atlatan iş birlikçiler işgalden sonra kendi vatandaşları tarafından ölüm cezasına kadar varan maliyetlere katlanabilmişlerdir. İşbirliği yapmayanlar ise savaş sonrası kahraman ilan edilip ödüllendirilmişlerdir.

Düşman ile iş birliği yapmanın Almanlar açısından da bir takım gelir ve maliyetleri vardır. Söz konusu maliyet fayda analizi Tablo.2'de verilmiştir.

Tablo 2. Düşman ile İş Birliği Yapmanın İşgalciler (Almanlar) Açısından Maliyet Fayda Analizi (Alman Markı)

Gelirler	
Parasal Gelirler	
-Askeri Malzeme Elde Etme ve Kurtarma	100.000
- Ekonomik Değer Elde Etme	100.000
Parasal Olmayan Gelirler	
-Asker Kaybının Önlenmesi	Var
-Gıda, İlaç Barınma İmkânı	Var
-Riskten Kaçınma Duygusu	Var
-Kahramanlık Duygusu	Var
-Hayatta Kalma	Var
Maliyetler	
Parasal Maliyetler	
-İşbirlikçilere Ödeme	(10.000)
Parasal Olmayan Maliyetler	
-Öldürmek Zorunda Kalma	Var
-İşkence veya Zor Kullanma	Var
-Savaş Suçu İşleme	Var
Net Kar/Zarar	190.000

Düşman ile iş birliği yapmanın iş birliği yapmanın işgal edilen Fransızlar açısından bir takım gelir ve maliyetleri vardır. Düşman ile iş birliği yapmanın Fransızlar açısından maliyet fayda analizi Tablo.3'de verilmiştir.

Tablo 3. Düşman ile İş Birliği Yapmanın İşgal Edilenler (Fransızlar) Açısından Maliyet Fayda Analizi (Alman Markı)

Gelirler	
Parasal Gelirler	
-Nakit Getiri	Yok

Parasal Olmayan Gelirler

-İşbirliği yapmanın uygun Koşulları	Var
-------------------------------------	-----

Maliyetler**Parasal Maliyetler**

-Kaybedilen Ekonomik Değerler	(100.000)
-------------------------------	-----------

-Kaybedilen Askeri Malzeme	(100.000)
----------------------------	-----------

Parasal Olmayan Maliyetler

-Direnlerin Hayatı	Var
--------------------	-----

-Kaybedilen Gıda	Var
------------------	-----

-Kaybedilen İlaç	Var
------------------	-----

-Kendini Kötü Hissetme	Var
------------------------	-----

-Adil Olmayan Mahkemeler	Var
--------------------------	-----

-İdam Cezaları	Var
----------------	-----

-Güvensizlik Duygusu	Var
----------------------	-----

Net Kar/Zarar	200.000
----------------------	----------------

7. SONUÇ

İkinci dünya savaşı, insanlık tarihindeki en geniş etkileyen ve bedeli en yüksek savaştı. İkinci dünya savaşında yüz milyonlarca insan ölmüş ve öldürülen insanların üçte ikisi sivillerdi (Özal, 2019:17-21). Bu savaş kitlesel işsizlik yaratmış, enflasyonun aşırı artmasına neden olmuş, ülkelerin altyapılarını çökertmiş, dış borçlarını ödeyemeyecekleri seviyelere yükseltmiş ve üretimde tüketim malzemelerinin yerine askeri ürünlerin artırılmasına yol açmıştır (Ozan, 2014: 199). İkinci dünya savaşı sadece ekonomik olarak değil sosyolojik olarak da insanları etkilemiştir. Savaş esnasında insanlar düşman ile iş birliği yapmış yapmak zorunda kalmış ve bunun sonucunda direnişçiler tarafından linç edilmiş, yargılanmadan infaz edilmiştir. Bu açıklamadan da anlaşılacağı gibi savaş ülkelerin adalet sistemine de zarar vermiştir.

Bu çalışmada; İkinci dünya savaşından Almanya-Fransa savaşının bilinmeyen yüzü olan düşman ile iş birliği ele alınmıştır. Savaş esnasında bazı Fransızlar Almanlarla ile iş birliği yapmıştır. Fransa'nın düşmanlardan kurtulmasıyla iş birlikçiler halk tarafından ya linç edilerek öldürülmüş ya da kanunsuz kurulan halk mahkemelerinde usulsüz yargılamalar ile tutuklanmış ve idam edilmişlerdir. Çalışmada düşman ile iş birliği yapmanın iş birlikçi, Fransızlar ve Almanlar açısından fayda maliyet analizi yapılmıştır.

Düşman ile iş birliği yapmanın iş birlikçi açısından; parasal gelir olarak; nakit yardım/ücret ve ekonomik varlığını koruma gibi faydaları varken parasal olmayan gelirler olarak; hayatta kalma, gıda yardımı, ilaç imkanı, barınma ortamı, daha refah yaşam koşulları, ailesini kurtarma imkanı, kaçıp kurtulma imkanı vardır. Ayrıca iş birlikçilik yapan açısından da parasal maliyet olarak; para ve benzerlerini işgalcilere verme, parasal olmayan maliyetler olarak; hain damgası yeme, kendini kötü hissetme, aşağılanma duygusu ve öldürülme ihtimali vardır. Düşman ile iş birliği yapılmaması durumunda iş birlikçi açısından yukarıda sayılan gelirlerden hiç birini elde edilemeyecektir.

Düşman ile iş birliği yapmanın işgalciler (Almanlar) açısından; parasal gelirler olarak; askeri malzeme elde etme ve kurtarma, ekonomik değer elde etme, parasal olmayan gelirler olarak; asker kaybının önlenmesi, gıda, ilaç barınma imkanı, riskten kaçınma duygusu, kahramanlık duygusu, hayatta kalma imkanı vardır. Ayrıca Almanlar açısından; parasal maliyetler olarak iş birlikçilere ödeme, parasal olmayan maliyetler olarak; öldürmek zorunda kalma, işkence, zor kullanma ve savaş suçu işleme maliyetleri vardır.

Düşman ile iş birliği yapmanın işgal edilenler (Fransızlar) açısından; parasal gelirler olarak; nakit getiri, parasal olmayan gelirler olarak; iş birliği yapmanın uygun koşulları vardır. Düşman ile iş birliği yapmanın parasal maliyetler olarak; kaybedilen ekonomik değerler, kaybedilen askeri malzeme gibi maliyetleri yanında parasal olmayan maliyetleri ise; direnenlerin hayatı, kaybedilen gıda, kaybedilen ilaç, kendini kötü hissetme, adil olmayan mahkemeler, idam cezaları ve güvensizlik duygusu gibi maliyetleri vardır.

8. KAYNAKÇA

- Davies, N. (2006). *Europe at War 1939–1945: No Simple Victory*. Londra: Macmillan.
- İkinci Dünya Savaşı'nın Gizli Yüzü, Belgesel, Tarih TV. (İzlenme tarihi: 23.05.2023)
- Kalemlı, H. (2016). Türkiye Paris Başkonsolosunun Raporuna Göre İkinci Dünya Savaşı Sırasında Almanların Paris'i İşgali. *CTAD: Journal of Modern Turkish History Studies*, 12(24): 29-56.
- Linebarger, P. M. A. (1941). The Status of the China Incident. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, May, 1941, Vol. 215, America and Japan (May, 1941), pp. 36-43.
- Orhun, M. (2018). Pergamon Kralı III. Attalos'un Bağışı ve Roma'nın Asya Eyaleti'nin Kuruluşu. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 5 (14) , 275-324
- Ozan, E. (2014). Birinci Dünya Savaşı ve Uluslararası İlişkilerinin Doğuşu Üzerine Bir Değerlendirme. *Gazi Akademik Bakış*, (14), 197-214.
- Özal, İ. B. (2019). *Kısa II. Dünya Savaşı Tarihi*, İstanbul, Timaş Yayınları.
- Sülü, M. (2016). İkinci dünya savaşında aktif rol alan ülkeler arasındaki ilişkilerin graf teori ile modellenmesi ve ayrışımı (Yüksek Lisan Tezi, İnönü Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Ueberschär, G. R. (2018). *About the German Invasion of the Soviet Union*. Illinois Üniversitesi. Erişim adresi: <https://web.archive.org/web/20180729224114/http://www.english.illinois.edu/maps/ww2/barbarossa.htm> Erişim tarihi: 01.06.2023.
- Yıldız, Ö. (2019). II. Dünya Savaşına Genel Bir Bakış. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(12): 62-75.
- Yükçü, S., Polat, T. B. ve Yükçü, C. (2021). Savaş Tarihi Muhasebesi: Bir Vaka Analizi. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (2021 Özel Sayı), 11-24.